

Sygn. akt II CSK 350/16

POSTANOWIENIE

Dnia 5 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa A. K.
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń [...] Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 stycznia 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 17 grudnia 2015 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wtedy może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Pozwany wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które przedstawił w formie pytań: 1) czy osoba trzecia niebędąca stroną umowy może w oparciu o art. 357¹ k.c. domagać się zmiany oznaczenia sposobu wykonania zobowiązania będącego przedmiotem tej umowy? 2) czy klauzula *rebus sic stantibus* może dotyczyć również zobowiązań pozaumownych? 3) czy instytucja *actio directa* wskazana w art. 822 § 4 k.c. (...) obejmuje również uprawnienie do domagania się zmiany sposobu wykonania zobowiązania poprzez podwyższenie górnej granicy odpowiedzialności ubezpieczyciela? 4) czy pojęcie „nadzwyczajnej zmiany stosunków” użyte w art. 357¹ k.c. można wiązać również ze zmianami stanu prawnego?

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga przedstawienia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 436). Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku

ze stosowaniem przepisów, na tle których zagadnienie powstało. Zagadnienie to powinno być „istotne” z uwagi na wagę przedstawionego przez skarżącego problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna wnoszona jest w konkretnej sprawie, to zarówno charakter zgłoszonego w niej roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Formułując problemy mające stanowić wymagające rozstrzygnięcia zagadnienie prawne pozwany nie wziął pod uwagę, że o ile zobowiązanie sprawcy szkody wobec poszkodowanego do jej naprawienia wynika z ustawy, a zatem ma pozaumowny charakter, to już zobowiązanie ubezpieczyciela do naprawienia tej samej szkody ma źródło w umowie zawieranej przez ubezpieczającego na korzyść ewentualnego poszkodowanego.

Wskazać należy również, że kwestia przesłanek stosowania art. 357¹ k.c. była już rozważana w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z 21 września 2011 r., I CSK 727/10 (LEX nr 1043967), Sąd Najwyższy stwierdził, że przez nadzwyczajną zmianę stosunków należy rozumieć stan rzeczy, na który składają się okoliczności nieobjęte typowym ryzykiem umownym, mające obiektywny charakter, a zatem niezależne od stron, których one nie przewidywały przy zawieraniu umowy i nie miały podstaw do przewidzenia. W odniesieniu zaś do art. 357¹ k.c. Sąd Najwyższy stwierdził, że nie jest wyłączony spod jego zakresu zastosowania jakikolwiek rodzaj umowy, a zatem także umowa ubezpieczenia. Do nadzwyczajnej zmiany stosunków o powszechnym charakterze, niezależnym od stron i niemieszczącym się w typowym ryzyku kontraktowym, należy także zmiana stanu prawnego w zakresie stawek podatkowych. W wyroku z 17 października 2012 r., II CSK 646/11 (LEX nr 1243010), Sąd Najwyższy uznał, że nadzwyczajna zmiana stosunków może wystąpić w warunkach stabilnego rozwoju gospodarczego. Nadzwyczajną zmianę stosunków można też tworzyć ciąg zdarzeń w postaci przemian społecznych, gospodarczych i politycznych, które przez swoje oddziaływanie na treść łączącego strony stosunku prawnego zniweczyły pierwotne kalkulacje stron, a które nie były, nawet przy dołożeniu należytej staranności,

do przewidzenia w chwili zawarcia umowy. Nie chodzi tu przy tym o efekty normalnego, sukcesywnego rozwoju gospodarczego. Dla ustalenia czy odpowiedzialność ubezpieczyciela wygaśa wobec wyczerpania sumy ubezpieczenia, miarodajna powinna być data wniesienia pozwu. Wymóg istnienia niewyczerpanej sumy gwarancyjnej w dacie wyrokowania mógłby w wielu sytuacjach okazać się niemożliwy do spełniania przez wierzyciela. Problem byłby wyraźnie widoczny w przypadku trwającego wiele lat procesu. Nie można wymagać od wierzyciela, aby przez czas trwania procesu zaniechał pobierania świadczeń tylko po to, aby nie doprowadzić do wyczerpania sumy gwarancyjnej i tym samym wygaśnięcia zobowiązania. Wynikająca z art. 5 k.c. konstrukcja nadużycia prawa w żaden sposób nie pozostaje w związku z uregulowaniem ujętym w art. 357¹ k.c. Przewidziane natomiast w obu tych przepisach zasady współżycia społecznego pozwalają sądowi na udzielenie stronie ochrony lub odmowy jej udzielenia z punktu widzenia nie tylko zgodności żądania z literą prawa, ale również z uwzględnieniem obowiązującego systemu wartości jako dziedzictwa i składnika kultury europejskiej.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz - co do kosztów postępowania - art. 98 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokatów (Dz.U. poz. 1800), orzeczono jak w postanowieniu.

[aw]

jw